

האליזר

עלון לשבת קודש



בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: תשעת הימים

ההפטר: "שמעו דבר" (ירמיה ב')

א' באב תשפ"ב 1435 (שנה כז')

פרשת מסעי



"אלה מסעי בני ישראל" (לג,א)

למה נכתבו המסעות הללו? להודיע חסדיו של הקב"ה, שאע"פ שגור עליהם לטלטלם במדבר, אל תאמר שהיו מטולטלים ממסע למסע כל 40 שנה ולא הייתה להם מנוחה שהרי אין כאן אלא 42 מסעות... (רש"י).
רואים אנו מכאן את האהבה והחביבות של הקב"ה לישראל. גם בלעם הרשע נשלח בשליחות בלק לקללם, גילה הקב"ה את עינו לראות את מעלתם של ישראל וחשיבותם והיה מוכרח לדבר בשבחם ולברכם.
גם בפרשנו מונה משה את המסעות כדי להודיע חסדיו של הקב"ה עמם "כאן ישנו, כאן הוקרנו," כפי שראו את הניסים והנפלאות במוחש עין בעין, אולם במשך גלותנו קרוב לאלפים שנה הייתה אהבתו אלינו בסתר, אבל שנזכה למלך המשיח יראו אומות העולם ויבינו מעלתם וחשיבותם של עם ישראל ונזכה לראות ניסים ונפלאות במוחש כפי שזכו לכך אבותינו.

"ויסעו מוצצרות ויזו ברתמה" (לג,יז)

"וייחנו ברתמה" - נקרא כך על שם הלשון הרע שחטאו המרגלים שהוציאו דיברתם רעה על ארץ ישראל שנאמר בתהילים (קכ ג-ד): "מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, חצי גיבור שנונים עם גחלי רתמים". גחלים-שנראים שכבו מבחוץ אך מבפנים לא, כן המדבר בחלקקות לשון בגלוי, אך בסתר מדבר רכילות ולשה"ר. ולשון הרע של המרגלים גרם לבכייית חינום של העם והיא שהביאה לחורבן שני בתי המקדש בתשעה באב. אומר ה'חפץ חיים' [בהקדמה לספרו] כי חורבן בית המקדש השני בא בעוון שנאת חינום ולשון הרע הבאה בעקבותיה, ובעבור זה נחרב הבית וגלינו מארצנו לכן נחפשה דרכנו וחקורה ונשוב אל הקב"ה כי בכוח התשובה נבטל את הגזרה ונזכה בקרוב ממש לגאולה ברחמים מרובים.

מה הקשר בין שנאת חינום לחורבן בית המקדש?

מסביר האדמו"ר הזקן [באגרות הקודש סימן לא]: מובא בזוהר הקדוש, שהשכינה נקראת "חולה" כביכול בגלות, מה הכוונה? השכינה נקראת לב, ונשמות ישראל נקראים איברים. במשל, הלב מזרים דם לכל האיברים במחזוריות ועובר מאיבר לאיבר, עד שבסוף המחזוריות הדם חוזר ללא חמצן ללב, ושוב מוזרם אל האיברים עם חמצן ונותן להם חיים. התנאי היסודי לקיום מחזור הדם הוא שיתוף פעולה בין האיברים. אם איבר אחד יאמר לאיבר השני: אינני רוצה להיות איתך בקשר, אינני מוכן לתת לך דם! – לכאורה זאת בעיה מקומית בין איבר לאיבר, אבל זה ישפיע על הלב עצמו, כי בכך המחזוריות תיפסק וזה יגרום לאוטם בעורקים שיגרום למחלה בלב ואולי גם להתקף לב ר"ל.

על דרך זה בעם ישראל: השכינה היא הלב, והיא שורה בבית המקדש ומזרימה ממנו חיים רוחניים לעם ישראל שנקראים איברים. אולם התנאי הבסיסי הוא שיתוף פעולה ואחדות בין היהודים, וכך השכינה יכולה לזרום בין כולם כמו הדם שזורם באיברים. הבעיה מתחילה כאשר נוצר פירוד לבבות, ויהודי אחד לא מוכן לשתף פעולה עם השני, עד למצב של "קמצא ובר קמצא" – שיש רשימה לבנה של אוהבים ורשימה שחורה של שנאים. לכאורה אפשר לחשוב שזו בעיה מקומית בין יהודי לרעהו. אולם האמת היא, שכאשר אין אחדות בין היהודים, זה גורם בעיה להשראת השכינה כולה, לכן השכינה הסתלקה כשהייתה

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:36-7:41 * סוף זמן ק"ש 8:40-8:38

9:04 יציאת ש"ר"ת:

8:11 יציאת שבת:

7:21 כניסת שבת:

שנאת חנם, והסתלקותה הביאה לחורבן בית המקדש. הבנת הגורם לחורבן, מסבירה לנו מהו התיקון הנדרש – **אהבת חנם**. מהי אהבת חנם? הכוונה לאהוב את הזולת לא בגלל שום דבר. לא בגלל מה שהוא נותן לי, לא בגלל המעלות שיש לו, לא בגלל שמירת המצוות שלו, אלא אך ורק בגלל עצם היותו יהודי. כפי שכתוב בתורה "ואהבת לרעך כמוך" – את עצמך אתה אוהב בלי סיבה נוספת, וכך תאהב גם את הזולת. וכפי שלימד הבעל שם טוב, שאהבת ישראל היא גם ליהודי שמעולם לא פגש אותו ואינו מכירו. כאשר נהיה באהבת חנם – זה יהיה הכלי שיאפשר לשכינה לשרות שוב בתוכנו, וכך יבנה בית המקדש.

"רעל" מלא אהבה

מעשה שהיה



לפעמים, כל מה שצריך כדי להתמלא באהבת חנם הוא רק סיפור.

סיני עתיק ומלא חכמה שמשנה את כל זווית הראיה שלנו על אנשים אחרים.

לפני שנים רבות אישה צעירה בשם לי עברה לגור לאחר חתונתה עם בעלה ועם אמא שלו. אחרי זמן קצר לי הגיעה למסקנה שהיא וחמותה לא מסתדרות, וזה עוד בלשון המעטה, האופי וההתנהגות כל כך שונה מהשנייה, ולי לא הצליחה שלא לכעוס מההרגלים של חמותה, שלא הפסיקה לבקר אותה ולנזוף בה בכל הזדמנות שהייתה לה. יום רדף יום והשבועות חלפו ולי וחמותה לא הפסיקו להתווכח ולריב. ועוד הייתה המסורת הסינית העתיקה, לפיה לי הייתה מוכרחה לציית לחמותה ולמלא אחר כל בקשותיה ורצונותיה וזה החמיר את המצב.

כל הכעס והאומללות שהצטברו בבית גרמה לבעלה המסכן של לי למצוקה נפשית גדולה, והוא ניסה לפשר בין שתי הנשים שהוא אוהב אך ללא הצלחה. לבסוף, לי החליטה שהיא לא יכולה להמשיך ולסבול את המזג הרע והרודנות של חמותה ושהיא חייבת לעשות לזה סוף.

לי פנתה אל חבר טוב של אביה – מר הונג, בעל חנות לעשבי תיבול, וסיפרה לו על המצב הנורא ששורר בבית ושאלה אותו האם הוא יוכל לעזור לה, לתת לה סם שמופק מצמחים כדי שחמותה תצא מדעתה ולסיים את המצב הזה אחת ולתמיד. מר הונג חשב לכמה רגעים ואז אמר: "לי היקרה, אני אעזור לך לפתור את הבעיה, אבל את חייבת להקשיב לי ולמלא במדויק אחר כל ההוראות שאגיד לך". "כן, מר הונג, אעשה את כל מה שתגיד לי לעשות", ענתה לי.

מר הונג הלך לחדר הפנימי של החנות וחזר אחרי כמה דקות עם חבילת של צמחים בידיו, ואמר: "את לא יכולה להשתמש בסם קטלני שיגרום לשגעון מהיר כדי להיפטר מחמותך, מכיוון שזה עלול להעלות חשדות כלפיך. לכן אני נותן לך מספר עשבי תיבול שימלאו את גופה של חמותך בסם בצורה איטית. בכל יום הכיני לה ארוחה טעימה והוסיפי מעל מעט מעשבי התיבול האלה. וכדי לוודא שאף אחד לא יחשוד בך כשהיא תשתגע, את תהיי חייבת להתייחס אליה בנועם ובלבביות רבה. אל תתווכחי איתה, אלא צייתי ברצון לכל בקשה שלה והתייחסי אליה כמו מלכה". לי הייתה מאושרת. היא הודתה למר הונג ומיהרה הביתה כדי להתחיל בתוכנית להיפטר מחמותה. שבועות וחודשים חלפו ובכל יום הייתה לי מגישה לחמותה מיני מטעמים מיוחדים. היא זכרה כל הזמן את ההוראות של מר הונג בדבר התנהגות חמה ולבבית כלפי חמותה ולא סטתה מהן. היא שלטה בכעס שלה, צייתה לכל דבר שהיא ביקשה והתייחסה אליה כאילו הייתה בשר מבשרה. אחרי שחלפו שישה חודשים האווירה בבית השתנתה לגמרי. לי למדה לשלוט במזג שלה עד כדי כך שהיא שמה לב שהיא חדלה כמעט לחלוטין להתעצבן ולכעוס. היא לא התווכחה עם חמותה במהלך כל ששת החודשים האלה, ועכשיו חמותה נראתה לה אישה הרבה יותר נחמדה ונעימה. חמותה גם היא שינתה את כל גישתה כלפיה, והחלה להתייחס אליה כאילו הייתה הבת שלה. היא לא הפסיקה לספר לחברים ולקרובי משפחה עד כמה לי, הכלה שלה, נהדרת ושבנה לא היה מוצא אישה יותר טובה ממנה. לי וחמותה התייחסו ודאגו אחת לשנייה ממש כמו אמא ובת, ובעלה היה מאושר מהקשר הטוב שהתפתח בניהן.

בוקר אחד לי התעוררה בבהלה אחרי לילה של סיוטים ורצה אל חנותו של מר הונג. "מר הונג, אתה חייב לעזור לי! כל הסם ששמתי לחמותי באוכל, אתה חייב לתת לי משהו שיעזור לי לנקות אותו מהגוף שלה! כל ההתנהגות שלה השתנתה מקצה לקצה והיא הפכה לאישה נחמדה, ואני ממש אוהבת אותה כאילו היא הייתה אימא שלי, אני לא רוצה שהיא תשתגע..." מר הונג חייך. "לי היקרה, אל תחששי, לא הבאתי לך שום סם-רעל. הצמחים שנתתי לך היו ויטמינים לשיפור הבריאות שלה. הרעל היחיד שהיה הוא זה שהיה טמון בראש ובגישה שלך כלפיה, אבל הוא נשטף לגמרי באהבה שהרעפת עליה..." אמר כשהיך גדול על פניו.

כי זה בדיוק מה שאומרים חז"ל – "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". ללמדנו עד כמה ההתייחסות שלנו לאחרים זהה לדרך בה הם יתייחסו אלינו! (נועה שלום - אתר ברסלב)

הלכות חודש אב (מר"ח ועד תשעה באב)

פינת ההלכה



בניה ותיקונים

א. משנכנס אב ממעטים בשמחה (ש"ע אור"ח סי' תקנ"א סי"א) וכן בבניין של שמחה היינו בניה לרווחה ולנוי בעלמא שאינה לצורך מגורים אסור לבנות בימים אלו (משנ"כ ס"ק יב) אסור לסייד ולצבוע את הדירה בימים אלו (ש"ע סי' צ), אבל במקום הפסד ממון מותר (תורת מועדים סי' ה ס"ט). טפטים יש להחמיר שלא להדביקם (ילקו"י שו"ע שמהות ח"א עמ' רפו, ק. ילקו"י ח"ב עמ' תשל"ג דברי דניאל לגר"ב ליון ח"ב עמ' עו, נתיב המצוות לגר"י בר-שלום עמ' רה ועוד) ומותר לעשות מעקה אפילו בתשעה באב עצמו שיש בזה מצוה למנוע סכנה (בא"ח דברים ס"ג).

ב. אסור לנטוע אילנות ולשתול פרחים ודשא לנוי בימים אלו, אבל טיפול בגינה קיימת כגון: ניקוש ושאר עבודות וכן נטיעה לצורך פרנסה מותרים בימים אלו, אך לא בתשעה באב (ילקו"י ארבע תעניות עמ' רלט-רנ ס"י, פסקי תשובות סי' תקנ"א ס"ט). [תחת מגבלות פעולות המותרות בשמיטה]

ג. אסור לתפור, לגזור ולסרוג בגדים חדשים וכן לא לתפור נעלים חדשות, אבל מותר לתקן בגד או נעל שנקרעו [או כפתור שנפל (חזו"ע עמ' רז)].

קנינות ד. נוהגים שלא לקנות בגדים או נעלים חדשות (ש"ע סי' ז ומנהג"א, בא"ח סי' י-י) מ"מ במקום הפסד ממון מותר (בא"ח סי' צ) ומותר לקנות נעלים חדשות של בד או גומי לצורך תשעה באב [וטוב שינעלם זמן מועט קודם תשעה באב, כדי שלא יחדשם בתשעה באב] (תורת מועדים סי' כג). מותר לקנות מזגן ולהתקינו בימים אלה (ילקו"י ארבע תעניות סי' תקנ"א ס"ט).

ה. מותר לקנות רהיטים חדשים הנחוצים לו להשתמש בהם, בימים אלו. אך טוב להחמיר שלא יביאו לו את הרהיטים לבית עד אחרי תשעה באב (ילקו"י עמ' רלט).

ו. מותר לקנות מכונת חדשה כשצריך אותה לפרנסתו, אך עבור טיול בעלמא יש להימנע מלקנות בימים אלו, אלא אם כן הזדמנה לו במחיר מוזל ואחרי תשעה באב תתייקר (ילקו"י עמ' רלט ס"י).

ז. מותר לקנות ספרי קודש ותפילין חדשות וכדו' אע"פ ששמח בהם, כיון שזה דבר מצווה (עמ' רמז) **אכילת בשר ושתית יין ח. נוהגים שלא לאכול בשר [עוף ובקר] בכל תשעת ימים אלו [חוץ משבת]**

(חזו"ע ארבע תעניות עמ' קסט). בכלל המנהג אין לאכול גם תבשיל שבושל בו בשר אף על פי שאין בו בשר, אבל מרק שנעשה מאבקת מרק עוף בשרי מותר (חזו"ע עמ' קעז).

ט. בסעודת מצוה [כגון: סעודת ברית מילה (בזמנה או מיד שנתרפא התינוק) (חזו"ע עמ' ק"ז), פדיון הבן, בר מצוה שנערך בזמנו, סיום מסכת שרגילים לעשות סיום בסעודה] מותר לאכול בשר וכן אם ברך בטעות על בשר יטעם קצת [כדי שלא תהא ברכתו לבטלה], וכן חולה אפילו אין בו סכנה [או שנתרפא ועודנו חלוש] (חזו"ע עמ' ק"ג). ומעוברות ומיניקות הסובלות מחולשה מותר להן לאכול בשר (תורת מועדים סי' ה ס"ג-גה).

י. מותר לתת לקטנים עד גיל 13 לאכול בשר גם אחרי ר"ח אב [למעט תשעה באב כולל סעודה מפסקת] בפרט אם הוא קטן שלא בריא כל כך (חזו"ע עמ' ק) וטוב להחמיר מגיל 12 ויום אחד (ס). יא. האוכל אחר השבת משיירי הבשר שנשארו לו מסעודת שבת יש לו על מה לסמוך, ובפרט אם אוכלם בסעודה רביעית, והוא רגיל לאכול בשר בסעודה זו (חזו"ע עמ' קעז). [ואפשר ליתנם לקטנים כאמור בסעיף י']. ומותר לטעום בערב שבת מתבשילי הבשר שמבשלים לכבוד שבת (חזו"ע עמ' קעה).

יב. יש נוהגים שלא לשתות יין מיום ראש חודש, ויש נוהגים רק בשבוע שחל בו תשעה באב [השנה אין דין של שבוע שחל בו] (ש"ע סי' תקנ"א ס"ט), מ"מ לספרדים מותר לשתות יין של הבדלה (ש"ע סי' תקנ"א ס"י) אבל האשכנזים נוהגים לתת לקטן לשתות (ואם אין קטן אז גדול) (הרמ"א ס"ז, פסקי תשובות ס"ז).

ושאר משקאות חריפים מותר לשתות בימים אלו (הרמ"א סי"א, ילקו"י עמ' ר"ג ס"ה). שמחות יג. הספרדים נוהגים שלא לשאת אישה מר"ח אב (ש"ע סי' תקנ"א ס"ב). ואשכנזים כבר מ-י"ז

בתמוז (הרמ"א ס"ס). אבל לארס ללא סעודה מותר אפילו בתשעה באב שמא יקדימו אחר (ש"ע ס"ס).
יד. מסיבת יום הולדת שחלה בימים אלו ראוי לדחותה לאחר תשעה באב, אלא אם כן עושים דבר
צנוע בבית. ומסיבת בר-מצוה עושים אבל בת-מצוה נכון לדחות לאחר ימים אלו (ילקו"י ס"ס 77, יג).
אין לעשות סעודת חנוכה הבית בימים אלו (ש"ע ס"ס 77, יג). אבל לקרוא את סדר
"חנוכה הבית" ללא "שהחיינו" אפשר, ואת ברכת "שהחיינו" והסעודה ידחה לאחר תשעה באב (7.ע)
לבישת בגד מכובס וכיבוס:

טו. ספרדים: מותר לכבס וללבוש בגד מכובס עד תשעה באב [כוון שהשנה אין דין שבוע שחל בו
(ש"ע ס"ס 77)], אבל בתשעה באב אסור ולכן יש "**להכין בגדים**" כדי שנוכל ללבושם בתשעה באב.
וכל האמור הינו לגברים, נשים וילדים מגיל שמבינים את משמעות החורבן (הליכות עולם ח"ב עמ' קמ)
אשכנזים: אסור ללבוש בגדים מכובסים וכן לכבס בגדים החל מראש חודש אב ועד תשעה באב
(ש"ע ס"ס תקנ"א ס"ג) ולכן יש "**להכין בגדים**" כדי שנוכל ללבושם בימים אלו [9 הימים]. לכבוד שבת
מותר ללבוש בגדים מכובסים (משנ"צ ס"ק לז, כי בא מועד ארבעה תעניות לרב חותה ס"י תקנ"א ס"א).
קטנים עד גיל חינוך [גיל 6] מותר לכבס וללבוש בגדים מכובסים (הרמ"א ס"י תקנ"א ס"ג) ומעל גיל זה
אם לכלך בגדיו יש להקל ולהביא לו בגד מכובס ואם אין לו מותר גם לכבס (פסקי תשובות ס"מה).

טז. ניתן "**להכין בגדים**" ע"י:
ספרדים: שילבש כל בגד זמן כלשהוא [מס' דקות כשמזיע הרבה ואם אינו מזיע ילבשם בין חצי שעה
לשעה (אור לליון ח"ג פ"כ ס"א, עיין חז"ע עמ' רכט-לכז, הליכות עולם ח"ב עמ' קמ)] ואז יצא מתורת מכובס.
ודין זה הוא לגבי בגדים ומצעים, אבל לבנים וגרביים מעיקר הדין מותר להשתמש במכובסים,
מ"מ טוב גם אותם להכין לפני כן ע"י שילבשם מס' דקות [וכנ"ל שמזיע] לפני שבוע שחל בו
תשעה באב (חז"ע עמ' רכט, לז, ש"ת מעין אומר ח"ג עמ' קסה, עיין כי צדור מועד לרב חותה עמ' מז, ילקו"י
מועדים מהדורת תשס"ד בהבהרה לנ"י תש"ע עמ' תרכו)

אשכנזים: ע"י שילבש כל בגד כשעה וכו' עד שיכין לו מלאי כנדרש. ויכול אף ללבוש מספר בגדים
יחד אחד על השני למשך שעה אחת. ואם שכח להכין לפני ראש חודש, יוכל להכיןם באופן
הנ"ל ע"י שילבשם בשבת [ולא יאמר שעושה זאת ללבישה בחול]. שכח להכיןם אף בשבת יוכל
ללבושם ע"י שיניח את הבגדים כשעה אחת על גבי הקרקע [ואז נפגם מניקיונו וכו'].
אך המזיע הרבה יכול להקל ללבוש לבנים וגרביים מכובסים (פסקי תשובות ח"ו ס"י תקנ"א ס"ז).
אשה לצורך טהרה מותר השתמש בבגדים ומצעים מכובסים הנצרכים לכך [ללא הנ"ל] וכן רשאת
לכבס וללבושם לפי הצורך (ערוך השולחן ס"י תקנ"א ס"טו).

גילוח ותספורת

יז. אשכנזים: נוהגים שלא להתגלח ולא להסתפר מ-יז' בתמוז עד תשעה באב (הרמ"א ס"י תקנ"א ס"ד).
ספרדים: השנה שאין דין שבוע שחל בו תשעה באב כי תשעה באב[דחוי] חל ביום ראשון ולכן
מותר להסתפר ולהתגלח בכל השבוע שלפני תשעה באב (ש"ע ס"י תקנ"א ס"ד חז"ע עמ' קכח), מ"מ טוב
להחמיר לעניין תספורת הראש שלא להסתפר בשבוע שלפניו [מ-ב' באב עד ז' באב] (הליכות עולם
ח"ב עמ' קמג) ונכון להחמיר לפחות שלא להסתפר בערב שבת (חזון) [יום שישי] (חז"ע עמ' רכז
בהערות, מועד לכל חי לגר"ח פאלגי ס"י יכה) אבל לעניין גילוח הזקן למי שרגיל בכך ונגרם לו צער
כשנמנע מגילוח, אינו צריך להחמיר בזה בפרט כשעושה כן לכבוד שבת (הליכות עולם לגר"ע יוסף
ח"ב עמ' קמג). ויש נוהגים להחמיר החל מראש חודש אב (חז"ע ארבע תעניות עמ' ריח).
ובעלי הברית [מוהל, סנדק, אבי הבן] מותרים להסתפר ביום המילה, בימים אלה לכ"ע(חז"ע עמ' רכג).

רחצה ומקלחת:

יח. ספרדים: מותר להתרחץ במים חמים כרגיל בכל ימים אלו [בתשעה באב אסור] (כוון שאין השנה
דין שבוע שחל בו) (ש"ע ס"י תקנ"א ס"ד). בערב שבת חזון מותר לגזוז ציפורנים (נצ"ח דברים יג)
אשכנזים: נוהגים שלא להתרחץ במים החל מראש חודש אב עד תשעה באב (הרמ"א ס"י תקנ"א ס"טו),
משנ"צ ס"ק פח, ערוך השולחן ס"לה, פסקי תשובות ס"י תקנ"א ס"מה).
ובזמננו שהחום גדול יש להקל להתקלח במים צוננים ואפילו עם סבון (פסקי תשובות ס"ס, ילקו"י עמ'
שכז-שכט) [ופושרים דהיינו חמים קצת כדי להעביר צינתם הרי הם בכלל צונן כל שאינו נהנה מחום
המים] (פסקי תשובות ס"ס) ולרפואה מותר להתרחץ אפילו במים חמים (משנ"צ ס"ק פח, פסקי תשובות ס"ס
ס"ט) וכן אשה לצורך טהרה מותר (ערוך השולחן ס"ו, הרמ"א ס"י תקנ"א ס"טו). בערב שבת חזון [פ' דברים]
יש מתירים חפיפת הראש במים חמים(הרמ"א ס"ס) וכן יש מקילים גם פניו ידיו ורגליו (משנ"צ ס"ק
ס"ז) ויש מקילים אפילו כל גופו (פסקי תשובות ס"ס מט). ומותר לגזוז ציפורנים.

ניתן לשאול בענייני רפואה לקראת צום תשעה באב את הר"ה ג"א אב"ד אלחנן פרץ בליווי רופא
ביום חמישי ז' אב מ: 10:00-12:00 בבוקר בטל: 052-7648638, 050-4109220, 053-4168638

ניתן לקבל ללא תשלום חוברות אבילות בהלכה והגדה של הרב נקי ללא תשלום 0504141233